

DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2021-175-176>

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ У ТЕРМІНАХ У КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ОСВІТНІХ ОРІЄНТИРІВ

Оксана Максименко, к.пед.н., доц.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є означити перелік термінів та особливостей їх тлумачення у галузі управління ланкою шкільної освіти, гуртуючись на новітніх орієнтирах сучасності у галузі освіти.

З'ясовано, що провідними орієнтирами спрямування діяльності світового освітнього поля, головною метою якого є розбудови громадянського суспільства як основи сталого розвитку сучасного світу, на сьогодні обрано:

- рівність на демократичних засадах у освітньому середовищі;
- доступність освіти,
- досяжність якісної освіти.

Встановлено, що зусилля усіх освітніх рівнів та зацікавлених сторін, охоплюючи власне учасників освітнього процесу та середовища спільноти / країни, спрямовані на створення активно-діючої та багатовимірної системи розвитку людського капіталу за основними життєвими етапами та освітніми рівнями.

Освіта є рушійною силою зміни суспільства у багатовимірному просторі освітніх взаємодій, а саме: у мікро вимірі самого учня і його середовища, у мезо вимірі навчального середовища (учні – учителі), у макро вимірі функціонування навчального закладу у спільноті (власне заклад у навколишньому середовищі), у мега вимірі активної одиниці у освіті країни (взаємодії з закладами та адміністративними установами галузі).

Демократичні процеси переорієнтовують цілі та завдання навчальних закладів – шкіл, сприяючи наділенню їх, їх середовища та територіальних спільнот новими повноваженнями, включаючи управлінські функції у межах повноважень та питань власної зацікавленості.

Виявлено, що термінологія, яка характеризує галузь управління освітою, означена розширенням сутнісного змісту для застосування в освіті. Разом з тим аналіз наявних термінів (ТЕЗАУРУС ЮНЕСКО) чітко дозволяє

виявити розмежування керівних та управлінських функцій, виокремлених на рівнях та серед учасників і зацікавлених сторін.

Перелік ключових термінів управління освітньою ланкою на рівні школи охоплює трансформований контекст освітнього адміністрування, децентралізацію, управління / менеджмент, школо-базований менеджмент, автономію.

Керування освітньою галуззю / освітнє адміністрування (educational administration) як термін може стосуватися як окремої частини так і усієї освітньої системи (UNESCO Thesaurus).

Під терміном «децентралізація» (decentralization) розуміють розширення або розподіл функцій та повноважень від центрального органу до органу місцевої влади чи спільноти. Галузевим терміном є освітня децентралізація (Educational decentralization) (UNESCO Thesaurus).

Термін «менеджмент / управління (management)» використовують для сукупного виокремлення трьох основних завдань, серед яких керівництво / нагляд та відповідальність за роботу інших працівників, розподіл праці, а також ресурсів і фінансів для отримання результату та прийняття рішень.

Освітній менеджмент / менеджмент освіти (educational management) як термін пропонується тлумачити як управління у галузі освіти, академічний менеджмент, шкільне управління (UNESCO Thesaurus).

Школо-базований менеджмент (school-based management / SBM) є терміном, що дозволяє позначати більшу автономію шкіл у прийнятті рішень щодо використання людських, матеріальних та фінансових ресурсів.

Освітня автономія (educational autonomy) як термін означає врегулювання повноважень, наданих освітнім установам будь-якого рівня щодо певного ступіня незалежності / самоуправління в адмініструванні та укладанні програмних матеріалів.

Проаналізовано, що у Законі України «Про освіту» (2017) означено окремі терміни управління освітою, включаючи шкільну, серед яких:

- автономія як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом;

- академічна свобода як самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом;
- засновник закладу освіти як орган державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та / або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад освіти або які в інший спосіб відповідно до законодавства набули прав і обов'язків засновника.

Серед засад і принципів згаданого закону вміщені: академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом; демократизм; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство.

Зроблено висновок, що новітні освітні орієнтири окреслюють розширення суті термінів управління освітою у демократичному вимірі на усіх рівнях, включаючи шкільну ланку. Інструментами стають децентралізація, автономізація, школо-базований менеджмент. Україна поступово впроваджує відповідні терміни та інструменти в управління освітнього поля.

Ключові слова: освітнє адміністрування; децентралізація; управління; менеджмент; школо-базований менеджмент; автономія.

Література

1. Education (n. d.) In UNESCO Thesaurus. Retrieved from <http://vocabularies.unesco.org/browser/thesaurus/en/page/mt1.20>